

RETTENS DOM (Tredje Afdeling)

6. marts 2001 *

I sag T-331/94,

IPK-München GmbH, München (Tyskland), ved H.-J. Prieß,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J. Grunwald, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning af 3. august 1994 om ikke at udbetale restbeløbet af en finansiel støtte, som sagsøgeren var blevet tilkendt i forbindelse med et projekt vedrørende oprettelse af en databank om miljøvenlig turisme i Europa,

* Processprog: tysk.

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J. Azizi, og dommerne K. Lenaerts og M. Jaeger,

justitssekretær: fuldmægtig J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 16. november 2000,

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder

- 1 Den 26. februar 1992 offentliggjorde Kommissionen i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* en meddelelse om indkaldelse af forslag med henblik på støtte til projekter inden for turisme og miljø (EFT C 51, s. 15). Kommissionen meddelte heri, at den agtede at bevilge i alt 2 mio. ECU og at udvælge ca. 25 projekter. I meddelelsen hed det endvidere, at de udvalgte projekter skulle være gennemført inden et år efter kontraktens underskrivelse.

- 2 Den 22. april 1992 forelagde sagsøgeren, der er et tysk selskab, som driver virksomhed inden for turisme, et projekt vedrørende oprettelse af en databank om miljøvenlig turisme i Europa. Databanken skulle benævnes »Ecodata«. I forslaget var det præciseret, at sagsøgeren skulle koordinere projektet og ved udførelsen af opgaverne samarbejde med tre partnere, nemlig det franske selskab Innovence, det italienske selskab Tourconsult og det græske selskab 01-Pliroforiki. Forslaget indeholdt ingen nærmere angivelser vedrørende fordelingen af opgaverne mellem disse selskaber, idet det blot var anført, at disse alle var »consultants specialised in tourism, as well as in information- and tourism-related projects« (»specialiserede konsulenter inden for turisme og inden for projekter med tilknytning til oplysning og turisme«).
- 3 Sagsøgerens forslag omfattede syv etaper med hensyn til projektets gennemførelse, som skulle ske inden for en periode på 15 måneder.
- 4 Ved skrivelse af 4. august 1992 meddelte Kommissionen sagsøgeren, at den havde besluttet at bevilge en støtte på 530 000 ECU til Ecodata-projektet. Beløbet udgjorde 53% af de forventede udgifter til projektet. Kommissionen anmodede sagsøgeren om at underskrive og returnere den »erklæring fra støttemodtageren« (herefter »erklæringen«), der var bilagt skrивelsen, og hvori vilkårene for udbetalingen af støtten var fastsat.
- 5 I erklæringen var det angivet, at 60% af støttebeløbet ville blive udbetalt, så snart Kommissionen havde modtaget erklæringen i underskrevet stand fra sagsøgeren, og at restbeløbet ville blive udbetalt, efter at Kommissionen havde modtaget — og godkendt — rapporterne vedrørende gennemførelsen af projektet, nærmere bestemt en foreløbig rapport, der skulle forelægges inden tre måneder efter begyndelsestidspunktet for projektets gennemførelse, og en endelig rapport bilagt regnskabsmæssig dokumentation, der skulle forelægges inden tre måneder efter projektets afslutning og senest den 31. oktober 1993.

- 6 Erklæringen blev underskrevet af sagsøgeren den 23. september 1992 og blev registreret i Kommissionens Generaldirektorat »Erhvervspolitik, Handel og Turisme og Erhvervsdrivende Foreninger« (GD XXIII) den 29. september 1992.

- 7 Ved skrivelse af 23. oktober 1992 meddelte Kommissionen sagsøgeren, at den forventede den første rapport fra sagsøgeren senest den 15. januar 1993. I skrivelsen anmodede Kommissionen også sagsøgeren om at fremsende yderligere to foreløbige rapporter, den ene senest den 15. april 1993 og den anden senest den 15. juli 1993. Endelig gjorde Kommissionen sagsøgeren opmærksom på, at den endelige rapport skulle fremsendes senest den 31. oktober 1993.

- 8 Kommissionen foreslog sagsøgeren at deltage i et projekt fra et tysk selskab, Studienkreis für Tourismus (herefter »Studienkreis«). Kommissionen havde allerede i 1991 ydet Studienkreis en støtte på 60 000 ECU til gennemførelse af et projekt vedrørende miljøvenlig turisme, som var betegnet »Ecotrans«.

- 9 Den 18. november 1992 fremsendte generaldirektør von Moltke, GD XXIII, som mente, at sagsøgeren endnu ikke havde returneret erklæringen, et nyt eksemplar af erklæringen og anmodede sagsøgeren om at underskrive den og returnere den til ham.

- 10 Den 24. november 1992 indkaldte G. Tzoanos, der på det tidspunkt var kontorchef i GD XXIII, sagsøgeren og 01-Pliroforiki til et møde, der fandt sted uden deltagelse af Innovence og Tourconsult. På mødet krævede Tzoanos, at størstedelen af arbejdet og midlerne blev overdraget 01-Pliroforiki. Sagsøgeren gjorde indsigelse herimod.

- 11 Den første tranche af støtten, dvs. 318 000 ECU (60% af den samlede støtte på 530 000 ECU), blev udbetalt i januar 1993.

- 12 Studienkreis' deltagelse i projektet blev drøftet på et møde i Kommissionen den 19. februar 1993. I mødereferatet hedder det:

»Repræsentanter [for sagsøgeren], de tre samarbejdspartnere og Ecotrans [Studienkreis] mødes lørdag den 13. marts i Rom med henblik på at blive enige [...] om en plan for gennemførelsen, der omfatter de fem organisationer. [Sagsøgeren] meddeler Kommissionen resultatet af dette møde mandag den 15. marts.«

- 13 Nogle dage efter mødet den 19. februar 1993 blev Ecodata-sagen frataget Tzoanos. Efterfølgende blev der indledt en disciplinærsag mod ham. Den førte til, at han blev fjernet fra tjenesten.

- 14 Studienkreis blev i sidste instans ikke tilknyttet gennemførelsen af Ecodata-projektet. Den 29. marts 1993 indgik sagsøgeren, Innovence, Tourconsult og 01-Pliroforiki en formel aftale om fordeling af arbejdet og midlerne i forbindelse med Ecodata-projektet. Denne fordeling blev nærmere uddybet i den første rapport, som sagsøgeren fremsendte i april 1993 (herefter »den første rapport«).

- 15 Sagsøgeren forelagde en anden rapport i juli 1993 og en endelig rapport i oktober 1993. Sagsøgeren opfordrede endvidere Kommissionen til at deltage i en præsentation af de opgaver, der var blevet ført ud i livet. Denne præsentation fandt sted den 15. november 1993.
- 16 Ved skrivelse af 30. november 1993 meddelte Kommissionen sagsøgeren følgende:

»[...] Kommissionen finder, at det fremgår af den vedrørende [Ecodata-]projektet forelagte rapport, at det indtil den 31. oktober 1993 gennemførte arbejde ikke i tilstrækkeligt omfang svarer til, hvad der var angivet i Deres forslag af 22. april 1992. Kommissionen finder derfor ikke at burde udbetale de resterende 40% af det påtænkte bidrag på 530 000 ECU til projektet.

Kommissionens opfattelse er bl.a. begrundet i følgende:

1. Projektet er langt fra at være afsluttet. Det oprindelige forslag opererede således med en pilotfase som den femte etape af projektet. Henholdsvis den sjette og den syvende etape skulle være evaluering af systemet og udvidelse af dette (til de tolv medlemsstater), og det fremgår klart af tidsplanen på s. 17 i forslaget, at disse etaper skulle være gennemført som led i det projekt, som Kommissionen skulle bidrage til finansieringen af.

2. Pilotspørgeskemaet var åbenbart for detaljeret for projektet, navnlig når henses til de til rådighed stående ressourcer og projektets karakter. Det burde have været baseret på en mere realistisk vurdering af den information, der først og fremmest er behov for hos dem, som beskæftiger sig med turisme og miljø [...]

3. Sammenkoblingen af en række databaser med henblik på at oprette et distributivt databasesystem er ikke blevet gennemført den 31. oktober 1993.

4. Arten og kvaliteten af data fra prøveregionerne er meget skuffende, navnlig da der kun har været tale om fire medlemsstater med hver tre regioner. En stor del af de pågældende data i systemet er enten af marginal interesse eller irrelevant for spørgsmål med tilknytning til de miljømæssige aspekter af turisme, navnlig regionalt.

5. Det fremgår i tilstrækkelig grad af disse grunde og af andre åbenlyst foreliggende omstændigheder, at IPK har administreret og koordineret projektet dårligt og ikke har gennemført det i overensstemmelse med selskabets forpligtelser.

Endvidere bemærkes, at Kommissionen må sikre sig, at de 60% af støttebeløbet, der allerede er udbetalt (dvs. 318 000 ECU), som anført i den erklæring, der blev underskrevet i forbindelse med godkendelsen af deres forslag af 22. april 1992, kun er anvendt til gennemførelse af det projekt, der var beskrevet i forslaget. Kommissionen skal knytte følgende bemærkninger til Deres rapport vedrørende anvendelsen af midlerne:

[Skrivelsens punkt 6-12]

Såfremt [sagsøgeren] har bemærkninger til vores vurdering af situationen for så vidt angår udgifterne, skal vi anmode sagsøgeren om at fremkomme med disse bemærkninger så hurtigt som muligt. Først herefter vil Kommissionen kunne tage

endelig stilling til, om de allerede udbetalte 60% er blevet anvendt i overensstemmelse med erklæringen, og træffe afgørelse om, hvorvidt [sagsøgeren] lovligt kan beholde beløbet.

[...]«

- 17 Sagsøgeren meddelte, herunder navnlig i en skrivelse til Kommissionen af 28. december 1993, at selskabet var uenigt i indholdet af den citerede skrivelse. I mellemtiden fortsatte sagsøgeren med at udvikle projektet, og selskabet præsenterede enkelte gange projektet offentligt. Den 29. april 1994 fandt der et møde sted mellem sagsøgeren og repræsentanter for Kommissionen med henblik på at drøfte uenigheden mellem selskabet og Kommissionen.
- 18 Ved skrivelse af 3. august 1994 meddelte direktør Jordan, GD XXIII, sagsøgeren følgende:

»Jeg beklager ikke at have været i stand til at svare Dem direkte på et tidligere tidspunkt efter vores brevveksling og mødet [den 29. april 1994].

[...] Deres svar af 28. december indeholder intet, som kan ændre Kommissionens opfattelse. De har dog rejst en række yderligere spørgsmål, som jeg gerne vil kommentere [...]

Jeg må på nuværende tidspunkt meddele Dem, at jeg nøje har overvejet spørgsmålet [...] Jeg mener ikke, at et yderligere møde mellem os vil tjene noget

formål. Jeg skal følgelig herved bekræfte, at Kommissionen af de i min skrivelse af 30. november anførte grunde samt de ovenfor nævnte grunde ikke vil udbetale yderligere midler til projektet. I samråd med andre tjenestegrene vil vi fortsat undersøge, om vi vil kræve en del af de allerede udbetalte 60% tilbagebetalt. Såfremt vi måtte træffe bestemmelse om en sådan tilbagebetaling, vil De få meddelelse herom.«

Retsforhandlinger

- 19 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 13. oktober 1994 anlagde sagsøgeren nærværende sag med påstand om annullation af beslutningen af 3. august 1994 (herefter »den anfægtede beslutning«).
- 20 Ved dom af 15. oktober 1997 (sag T-331/94, IPK mod Kommissionen, Sml. II, s. 1665) frifandt Retten Kommissionen.
- 21 I dommens præmis 47 bemærkede Retten følgende:

»[...] det savner grundlag for sagsøgeren at gøre gældende, at Kommissionen har været skyld i forsinkelserne i projektets gennemførelse. Det bemærkes herved, at sagsøgeren først i marts 1993 påbegyndte forhandlinger med sine partnere vedrørende fordelingen af opgaverne med henblik på projektets gennemførelse, selv om sagsøgeren var det selskab, der skulle være koordinator. Sagsøgeren lod dermed halvdelen af den tid, der var afsat til projektet, forløbe, uden at selskabet skabte grundlag for, at effektive arbejder realistisk kunne påbegyndes. Selv om sagsøgeren har sandsynliggjort, at en eller flere embedsmænd i Kommissionen på betænkelig måde gjorde sig skyldig i indblanding i projektet i perioden fra november 1992 til februar 1993, har sagsøgeren dog på ingen måde godtgjort, at

denne indblanding medførte, at selskabet var fuldstændigt afskåret fra at indlede et effektivt samarbejde med sine partnere før marts 1993.«

22 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 22. december 1997 iværksatte sagsøgeren i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen appel til prøvelse af dommen i sagen IPK mod Kommissionen (omtalt ovenfor i præmis 20).

23 I dom af 5. oktober 1999 (sag C-433/97, IPK mod Kommissionen, Sml. I, s. 6795) fastslog Domstolen:

»15 [...] at appellanten, som det fremgår af den appellerede doms præmis 47, har sandsynliggjort, at embedsmænd i Kommissionen havde blandet sig i projektet, som nærmere beskrevet i [de appellerede doms] præmis 9 og 10, og at denne indblanding kan have haft betydning for projektets rette gennemførelse.

16 Under disse omstændigheder påhviler det Kommissionen at godtgøre, at appellanten, til trods for den omhandlede adfærd, fortsat havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde.

17 Det følger heraf, at Retten har begået en retlig fejl ved at kræve, at appellanten skal godtgøre, at den adfærd, som embedsmænd i Kommissionen havde udvist, havde afholdt appellanten fra at indlede et effektivt samarbejde med sine partnere.«

24 Domstolen ophævede følgelig Rettens dom, hjemviste sagen til Retten og udsatte afgørelsen om sagens omkostninger.

- 25 Sagen er henvist til Rettens Tredje Afdeling, og der er udnævnt en ny refererende dommer.
- 26 I henhold til procesreglementets artikel 119 har hver af parterne indgivet et supplerende skriftligt indlæg. Sagsøgerens indlæg er dateret den 2. december 1999 og Kommissionens den 10. februar 2000.
- 27 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens spørgsmål i retsmødet den 16. november 2000.

Parternes påstande

- 28 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutning annulleres.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

29 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Formaliteten

30 Først bemærkes, at Kommissionen i svarskriftet udtrykkeligt havde nedlagt påstand om, at sagen blev afvist, idet den ifølge Kommissionen var anlagt til prøvelse af en rent bekræftende retsakt. Kommissionen var på det pågældende tidspunkt af den opfattelse, at den anfægtede beslutning kun bekræftede indholdet af en tidligere beslutning, der var indeholdt i skrivelsen af 30. november 1993, og som var blevet endelig, da sagen blev anlagt.

31 I dommen af 15. oktober 1997 i sagen IPK mod Kommissionen (nævnt ovenfor i præmis 20, præmis 24-27) forkastede Retten argumentet og fastslog, at sagen kunne fremmes til realitetsbehandling.

32 Henset til, at de præmisser i dommen af 15. oktober 1997 i sagen IPK mod Kommissionen (nævnt ovenfor i præmis 20), der omhandler formaliteten, ikke er blevet bestridt under den sag, der førte til dommen af 5. oktober 1999 i sagen IPK mod Kommissionen (nævnt ovenfor i præmis 23), må det antages, at Kommissionen ikke længere rejser tvivl med hensyn til sagens formalitet, hvilket den da i øvrigt også anerkendte i retsmødet.

Realiteten

- 33 Sagsøgeren har fremført to anbringender til støtte for søgsmålet. Med det første gøres det gældende, at en række generelle principper er tilsidesat, og med det andet, at EF-traktatens artikel 190 (nu artikel 253 EF) er tilsidesat.

Twistens genstand

- 34 I denne sag skal Retten tage stilling til lovligheden af Kommissionens afslag på at betale sagsøgeren anden tranche af den ydede støtte til gennemførelse af Ecodata-projektet. Begrundelsen for afslaget er indeholdt i den anfægtede beslutning og i skrivelsen af 30. november 1993, som beslutningen henviser til.
- 35 Det må imidlertid fastslås, at skrivelsen af 30. november 1993 består af to dele. Første del af skrivelsen, dvs. punkt 1-5, omhandler Kommissionens afslag på at udbetale anden tranche af støtten og indeholder således begrundelsen for den anfægtede beslutning. Skrivelsens anden del, dvs. punkt 6-12, omhandler spørgsmålet om eventuel tilbagesøgning af de 60% af den allerede udbetalte støtte. Indtil nu har Kommissionen imidlertid ikke truffet beslutning om en eventuel tilbagesøgning.
- 36 Heraf følger, som Kommissionen også har indrømmet i retsmødet, at punkt 6-12 i skrivelsen af 30. november 1993 ikke er et led i begrundelsen for den anfægtede beslutning. Disse punkter er kun rejst i relation til en eventuel fremtidig beslutning fra Kommissionens side om at kræve den allerede udbetalte tranche af støtten tilbagebetalt. De argumenter, sagsøgeren har fremført i stævningen vedrørende punkt 6-12 i skrivelsen af 30. november 1993, må herefter afvises.

Tilsidesættelse af en række generelle principper

Indledende bemærkninger

- 37 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionens afslag på at udbetale anden tranche af støtten er en tilsidesættelse af princippet »patere legem quam ipse fecisti«, af det princip, hvorefter en myndighed er bundet af sine egne beslutninger (»Selbstbindung«), af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og af princippet om redelig handlemåde. Gennem tilsidesættelsen af disse forskellige principper har sagsøgeren således reelt kritiseret Kommissionen for, at den ikke har overholdt sine forpligtelser i henhold til beslutningen af 4. august af 1992 til at yde økonomisk støtte til Ecodata-projektet, og følgelig for, at den har tilsidesat princippet om, at forpligtelser skal udføres i overensstemmelse med princippet om redelig handlemåde.
- 38 Sagsøgeren har nærmere bestemt anført, at datoen for projektets afslutning var fastsat til den 15. januar 1994. I øvrigt erklærede Kommissionen sig på mødet den 19. februar 1993 enig i, at Ecodata-projektet kunne begrænses til fire lande. Sagsøgeren har ligeledes understreget, at det er indblanding fra Kommissionens tjenestemænds side, som har forårsaget forsinkelsen med hensyn til projektets gennemførelse. Endelig har Kommissionen kun begrænsede beføjelser til at kontrollere sagsøgerens arbejde. Kommissionen har således ikke ret til at afslå at betale den anden tranche med henvisning til, at den ikke er tilfreds med kvaliteten af det udførte arbejde.
- 39 Heroverfor har Kommissionen anført, at de generelle principper, sagsøgeren har påberåbt sig, er irrelevante. Der skal i den foreliggende sag tages stilling til, om sagsøgeren har ret til støtten på grundlag af selve de betingelser, der er opstillet for støtten, og ikke på grundlag af de påberåbte principper. Ifølge Kommissionen har sagsøgeren imidlertid ikke inden for den fastsatte frist gennemført projektet korrekt, i overensstemmelse med det tilbud, sagsøgeren havde afgivet, og på de betingelser, der var fastsat i beslutningen om ydelse af støtten.

- 40 Retten bemærker hertil, at en overholdelse af de betingelser, der er angivet i beslutningen om tilkendelse, er en forudsætning for ydelsen af fællesskabsstøtten (jf. i samme retning Rettens dom af 24.4.1996, forenede sager T-551/93 og T-231/94 — T-234/94, Industrias Pesqueras Campos m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 247, præmis 160). I øvrigt har sagsøgeren ikke bestridt, at Kommissionen, inden den udbetaler restbeløbet af en ydet støtte, har ret til at undersøge, om de pågældende betingelser er blevet overholdt.
- 41 Uanset om Kommissionen har ret til at foretage en kvalitativ vurdering af det udførte arbejde, hvilket sagsøgeren bestrider, må det undersøges, om sagsøgeren faktisk har oprettet den databank, sagsøgeren havde beskrevet i sit forslag af 22. april 1992, inden for den frist, der var fastsat i beslutningen om ydelse af støtten.

Fristen for afslutningen af Ecodata-projektet

- 42 Sagsøgeren har anført, at det i Kommissionens meddelelse om indkaldelse af forslag hed, at de udvalgte projekter skulle være gennemført inden et år efter kontraktens underskrivelse. Denne frist er imidlertid ikke ufravigelig. Det kan desuden ikke hævdes, at sagsøgeren i henhold til erklæringen var forpligtet til at afslutte sit projekt inden den 31. oktober 1993. I henhold til erklæringen krævedes det blot, at rapporten vedrørende anvendelsen af midlerne skulle fremsendes senest den 31. oktober 1993.
- 43 Sagsøgeren har tilføjet, at Kommissionen i skrivelsen af 23. oktober 1992 selv ensidigt havde fastsat begyndelsesdatoen med hensyn til gennemførelsen af projektet til den 15. oktober 1992, hvilket under hensyntagen til den i forslaget fastsatte varighed på 15 måneder måtte tilsige, at sidste frist for afslutningen af projektet var den 15. januar 1994.

- 44 Ifølge Kommissionen har sidste frist for gennemførelsen af Ecodata-projektet lige fra begyndelsen været fastsat til den 31. oktober 1993.
- 45 Hertil bemærkes, at det må fastslås, at den erklæring, der var vedlagt beslutningen om ydelse af støtten, indeholder en præcist angivet frist for så vidt angår afslutningen af Ecodata-projektet. I erklæringen har sagsøgeren således »forpligtet sig til at tilstille Kommissionen [den endelige rapport] senest tre måneder efter afslutningen af projektet/erne og [...] senest den 31. oktober 1993«.
- 46 Sagsøgeren kan ikke med føje hævde, at datoen den 31. oktober 1993 kun vedrører fremsendelsen af den endelige rapport.
- 47 Det fremgår således klart af den formulering, der er anvendt i erklæringen, at den endelige rapport skulle fremsendes efter afslutningen af »projektet«. Da fristen for fremsendelsen af den endelige rapport var fastsat til den 31. oktober 1993, følger det heraf, at Ecodata-projektet under alle omstændigheder burde have været afsluttet på det tidspunkt.
- 48 At fristen den 31. oktober 1993 var ufravigelig, understreges af erklæringens punkt 7, hvori det hedder, at sagsøgeren »giver afkald på udbetalingen af et eventuelt restbeløb, såfremt [de i erklæringen omhandlede] frister ikke overholdes«. I erklæringens punkt 5 er det som begrundelse herfor anført: »I henhold til de budgetmæssige regler har bevillinger, for hvilke der er indgået forpligtelser i henhold til dette projekt, begrænset varighed.«
- 49 Sagsøgeren kan ikke med henvisning til, at det i forslaget af 22. april 1992 var angivet, at gennemførelsen af Ecodata-projektet ville vare 15 måneder, bestride, at datoen den 31. oktober 1993 var sidste frist for afslutningen af projektet. Henset til, at beslutningen om ydelse af støtten til sagsøgeren er dateret den

4. august 1992, og fristen heri er fastsat til den 31. oktober 1993, har den ikke haft indflydelse på den tidsplan, sagsøgeren havde angivet med hensyn til gennemførelsen af projektet.

- 50 Sagsøgeren kan heller ikke med føje hævde, at når Kommissionen i skrivelsen af 23. oktober 1992 har fastsat begyndelsestidspunktet for projektet til den 15. oktober 1992, har den fastsat sidste frist for projektets gennemførelse til den 15. januar 1994.
- 51 Hertil bemærkes nærmere, at det i den pågældende skrivelse, som er en standardskrivelse, der er tilstillet alle dem, der koordinerer projekter, som er blevet udvalgt i forbindelse med indkaldelsen af forslag fra februar 1992, i afsnittet med overskriften »Monitoring« er anført, at »i relation til indeværende regnskabsår antages alle projekter at begynde den 15. oktober«.
- 52 Som generaladvokat Mischo har understreget i forslaget til afgørelse i den sag, hvor der blev afsagt dom den 5. oktober 1999 (IPK mod Kommissionen, nævnt ovenfor i præmis 23, Sml. I, s. 6797, punkt 52), har Kommissionen i skrivelsen af 23. oktober 1992 kun anført datoen den 15. oktober 1992 i relation til kontrollen med, hvorledes arbejdet skrider frem (»monitoring«). Retten skal i den forbindelse bemærke, at i henhold til erklæringen skulle de ansvarlige for de udvalgte projekter fremsende en rapport om, hvorledes projekterne skred frem, senest tre måneder efter, at de var påbegyndt. Når Kommissionen i skrivelsen af 23. oktober 1992 har antaget, at arbejdet var påbegyndt den 15. oktober 1992, har den villet fastsætte datoen for fremsendelsen af de forskellige rapporter (jf. ovenfor i præmis 7). I skrivelsen af 23. oktober 1992 er det således fastsat, at den første rapport skulle fremsendes senest den 15. januar 1993, den anden senest den 15. april 1993 og den tredje senest den 15. juli 1993. Endelig fastslås det utvetydigt i skrivelsen, at den »endelige rapport [skulle] fremsendes til GD XXIII senest den 31. oktober 1993«.
- 53 Sagsøgeren har ligeledes henvist til, at der den 4. august 1993 blev holdt et møde, hvor sagsøgeren, Jordan og Dickinson, der er tjenestemand i GD XXIII, deltog, og hvorunder sagsøgeren havde foreslået, at sidste frist for afslutningen af

projektet blev fastsat til maj 1994. Sagsøgeren har henvist til en note af 25. februar 1993 fra Jordan til Schulte-Braucks og til noten af 12. marts 1993 fra Tzoanos til von Moltke med henblik på at godtgøre, at der for Kommissionen hverken var retlige eller faktiske grunde til at afvise sagsøgerens anmodning om, at datoen for afslutningen af projektet blev fastsat til foråret 1994.

- 54 Retten finder imidlertid ikke, at sagsøgeren med denne argumentation har godtgjort, at sidste frist for gennemførelsen af projektet ikke var fastsat til den 31. oktober 1993. Sagsøgeren forsøger snarere at bevise, at Kommissionen ikke lovligt kunne afvise at forlænge fristen. Endelig må det fastslås, at det i noten af 25. februar 1993 fra Jordan til Schulte-Braucks udtrykkeligt er angivet, at »sidste frist for afslutningen af kontrakten er den 31. oktober«.
- 55 Det følger heraf, at beslutningen af 4. august 1992 om ydelse af støtte og den hermed forbundne erklæring pålagde sagsøgeren at afslutte Ecodata-projektet senest den 31. oktober 1993. På s. 89 i den endelige rapport har sagsøgeren i øvrigt indrømmet, at »sidste frist for afslutningen af projektet var den 31. oktober 1993«.

Ecodata-projektet pr. 31. oktober 1993

- 56 Sagsøgeren har anført, at Kommissionens kritik med hensyn til den ufuldstændige gennemførelse af Ecodata-projektet vedrører projektets to sidste etaper, som vedrørte henholdsvis evalueringen af systemet og udvidelsen af systemet til at omfatte alle 12 medlemsstater. Med henvisning til den endelige rapport har sagsøgeren fastholdt, at den evaluering af systemet, der er foretaget, i det væsentlige svarer til, hvad der var fastsat i forslaget. For så vidt angår den manglende udvidelse af systemet har sagsøgeren påpeget, at Ecodata-projektet er et pilotprojekt. Sagsøgeren har tilføjet, at Ecodata allerede fungerede på det internationale net, da det blev præsenteret i november 1993, og at det var forbundet med alle medlemsstaterne samt med tredjelande. En udvidelse af Ecodata-databanken til at omfatte alle medlemsstaterne ville imidlertid have

kostet ca. 8 mio. ECU, og det ville ikke have været muligt at gennemføre det inden for rammerne af pilotprojektet.

57 Det bemærkes, at det i sagsøgerens forslag var fastsat, at Ecodata-projektet omfattede følgende syv etaper:

»1. Requirements Analysis and Data Determination

2. Database Planning

3. Network Technical Specifications

4. Development of Application Software

5. Pilot Phase

6. System Evaluation

7. System Expansion.«

- 58 Ifølge sagsøgerens forslag bestod pilotfasen i, at der skulle oprettes en databank for de fire medlemsstater, hvor de fire virksomheder, der deltog i projektet, var hjemmehørende, dvs. Tyskland, Frankrig, Italien og Grækenland. Det således oprettede system skulle evalueres under etape 6. For så vidt angår etape 7 var det præciseret, at den skulle omfatte en udvidelse af databanken til de øvrige medlemsstater.
- 59 I den tidsplan, der var angivet i sagsøgerens forslag, omfattede etape 5 fire måneder (fra den niende til den tolvte måned), etape 6 to måneder (den tolvte og trettende måned), mens etape 7 omfattede tre måneder (fra den trettende til den femtende måned).
- 60 Kommissionen rejste i punkt 1 i sin skrivelse af 30. november 1993 kritik af, at projektets etape 6 og 7 ikke var gennemført. I skrivelsen hed det: »Projektet er langt fra at være afsluttet. Det oprindelige forslag opererede således med en pilotfase som den femte etape af projektet. Henholdsvis den sjette og den syvende etape skulle være evaluering af systemet og udvidelse af dette (til de tolv medlemsstater), og det fremgår klart af tidsplanen på s. 17 i forslaget, at disse etaper skulle være gennemført som led i det projekt, som Kommissionen skulle bidrage til finansieringen af.« Kommissionen fandt således, at »projektet aldrig er kommet ud over den indledende etape (opgave nr. 5)«. Kommissionen har tilføjet: »Navnlig har projektet aldrig nået etape nr. 7 ('System Expansion'), som er afgørende for Kommissionen.«
- 61 Ifølge Kommissionen befandt projektet sig derfor pr. 31. oktober 1993 i etape 5 eller pilotfasen.
- 62 Heroverfor har sagsøgeren anført, at evalueringen af systemet (etape 6) har fundet sted. Sagsøgeren har dog indrømmet, at udvidelsen af systemet til at omfatte alle medlemsstaterne ikke er blevet gennemført.

- 63 Det er således ubestridt mellem parterne, at pr. 31. oktober 1993 opfyldte Ecodata-projektet ikke de betingelser, der var angivet i sagsøgerens forslag, i det mindste ikke med hensyn til etape 7.

De af sagsøgeren fremførte grunde til, at fristen den 31. oktober 1993 er overskredet

- 64 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen selv er ansvarlig for den forsinkelse, der i den anfægtede beslutning er påberåbt som begrundelse for ikke at udbetale anden tranche af støtten. Sagsøgeren har herved først henvist til, at første tranche af støtten blev udbetalt med forsinkelse, nemlig i januar 1993, og at der gik over tre måneder fra det tidspunkt, hvor udbetalingen var lovet, og til den faktisk skete. Sagsøgeren har endvidere påpeget, at Tzoanos den 24. november 1992 indkaldte sagsøgeren til et møde med henblik på at overdrage størstedelen af arbejdet og af midlerne til 01-Pliroforiki, et selskab, som han selv kontrollerede. Sagsøgeren har endvidere anført, at på udtrykkelig ordre fra deres generaldirektør, von Moltke, har Tzoanos og Jordan udøvet pression over for sagsøgeren med henblik på, at Studienkreis blev tilknyttet projektet. Sagsøgeren har i den forbindelse henvist til Studienkreis' skrivelser af 14. juli 1992 og 16. februar 1993 til von Moltke, til Tzoanos' noter af 17. februar 1993 og 12. marts 1993 til von Moltke samt til en note af 25. februar 1993 fra Jordan til Schulte-Braucks. Sagsøgeren har også henvist til, at et tysk parlamentsmedlem, Olderog, har udøvet pression (jf. en skrivelse af 5.3.1993 fra Olderog til von Moltke) med henblik på, at Studienkreis blev sikret en nøgleposition i Ecodata-projektet, således at Studienkreis kunne undgå at gå konkurs.

- 65 Kommissionen har først anført, at sagsøgeren selv finansierede 47% af projektet. Den forsinkede udbetaling af første tranche af støtten har derfor ikke kunnet forhindre sagsøgeren i at finansiere det nødvendige arbejde, indtil midlerne blev udbetalt.

- 66 Med hensyn til mødet den 24. november 1992 har Kommissionen påpeget, at fordelingen af opgaverne mellem de virksomheder, der deltog i projektet, burde have været foretaget, inden sagsøgeren indgav sit forslag den 22. april 1992. Det pågældende møde havde sammenhæng med, at der var en ulovlig, hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-Pliroforiki, som han kontrollerede, og sagsøgeren.
- 67 Endelig har Kommissionen med hensyn til forsøget på at inddrage Studienkreis i Ecodata-projektet forklaret, at den allerede i sommeren 1992 undersøgte, om og i hvilket omfang Studienkreis kunne deltage i projektet med henblik på at fremme projektets gennemførelse og undgå dobbelt, unødigt arbejde. Kommissionen har herved henvist til skrivelsen af 27. juli 1992 fra Tzoanos til Hamele fra Studienkreis. Det fremgår ifølge Kommissionen også af den oprindelige rapport, at sagsøgeren i september 1992 indledte drøftelser med Studienkreis med henblik på at gennemføre en sammenslutning eller et samarbejde mellem Ecotrans- og Ecodata-projektet. Kommissionen har tilføjet, at von Moltke aldrig har udøvet nogen form for pression i forbindelse med Ecodata-projektet. Skrivelsen af 27. juli 1992 viser klart, at von Moltke kun ønskede at inddrage Studienkreis i projektet af praktiske grunde. Såfremt von Moltke havde villet begunstige Studienkreis, kunne han have undladt at udvælge Ecodata-projektet eller have pålagt sagsøgeren at lade Studienkreis deltage. Kommissionen har endvidere forklaret, at skrivelsen af 27. juli 1992 ligger forud for beslutningen af 4. august 1992 om at yde 530 000 ECU i støtte til Ecodata-projektet. Kommissionen har endvidere henledt Rettens opmærksomhed på, at det fremgår af referatet af mødet den 19. februar 1993, at sagsøgerens advokat havde erklæret, at det tilkom sagsøgeren at træffe afgørelse om, hvorvidt andre skulle deltage i projektet (»det henhørte under [sagsøgerens] ansvarsområde at involvere andre partnere«), et synspunkt, som Studienkreis var enig i. Dette er også i strid med sagsøgerens argument om, at Kommissionen har udøvet pression over for sagsøgeren.
- 68 Hertil bemærkes først, at sagsøgeren har henvist til tre handlinger fra Kommissionens side, som ifølge sagsøgeren har forsinket gennemførelsen af Ecodata-projektet, nemlig den forsinkede udbetaling af første tranche af støtten, det af Tzoanos organiserede møde den 24. november 1992 og Kommissionens forsøg på at inddrage Studienkreis i projektets gennemførelse.

- 69 Med hensyn til spørgsmålet om Studienkreis må det fastslås, at forslaget af 22. april 1992, som Kommissionen accepterede, ikke nævnte Studienkreis blandt sagsøgerens partnere. De eneste virksomheder, der var angivet i forslaget, var sagsøgeren, Innovence, Tourconsult og 01-Pliroforiki. Såfremt Kommissionen havde fundet, at Studienkreis' deltagelse var en afgørende eller ønskelig forudsætning for Ecodata-projektets korrekte gennemførelse, kunne den i sin beslutning af 4. august 1992 om ydelse af støtten have indsat en sådan betingelse. Det må i den forbindelse understreges, at Kommissionen var bekendt med Studienkreis' projekt vedrørende miljøvenlig turisme, Ecotrans, på det tidspunkt, hvor Kommissionen traf beslutning om at støtte Ecodata-projektet. Kommissionen havde således allerede støttet Ecotrans-projektet i 1991. Kommissionen har endvidere selv hævdet, at endog inden den ydede støtte til sagsøgeren, havde von Moltke givet Tzoanos instruks om at forsøge at tilknytte Ecotrans-projektet til Ecodata-projektet med henblik på at udnytte de indhøstede erfaringer. I en skrivelse af 27. juli 1992 meddelte Tzoanos således Hamele fra Studienkreis, at han havde anmodet »[sagsøgeren] om at kontakte [Studienkreis] med henblik på at undersøge mulighederne for et samarbejde«.
- 70 Det må dernæst fastslås, at selv om Kommissionen i sin beslutning af 4. august 1992 accepterede sagsøgerens forslag uden at stille betingelser med hensyn til Studienkreis' eventuelle deltagelse i gennemførelsen af Ecodata-projektet, har Kommissionen efter at have truffet beslutningen forsøgt at påtvinge sagsøgeren en sådan deltagelse.
- 71 Således hedder det i den oprindelige rapport:

»[Sagsøgeren] har *efter henstilling fra GD XXIII* ført intense forhandlinger med henblik på et samarbejde med 'Studienkreis für Tourismus (StfT)' Starnberg/Tyskland. [...] Forhandlingerne blev påbegyndt i slutningen af september 1992, i første omgang i form af uformelle kontakter. De blev intensiveret i begyndelsen af januar 1993 [...]« (s. 12, punkt 4.6, Rettens fremhævelse).

- 72 Ligeledes erklærede Jordan på mødet den 19. februar 1993, hvor der deltog repræsentanter for Kommissionen, for sagsøgeren, for sagsøgerens partnere i Ecodata-projektet og for Studienkreis, således som det fremgår af mødereferatet: »*Det var Kommissionens ønske, at Ecotrans [Studienkreis] blev involveret på grund af karakteren af dets tidligere arbejde*« (Rettens fremhævelse). Som opfølgning på mødet formaliserede Studienkreis et forslag til samarbejde, dateret den 3. marts 1993, hvorved det bekræftes: »*EF ønsker at integrere Ecotrans, der koordineres af [Studienkreis], i Ecodata-projektet*« (Rettens fremhævelse).
- 73 Det må understreges, at Kommissionens ønske om, at Studienkreis blev tillknyttet Ecodata-projektet, var bindende for sagsøgeren. Jordan anførte således i sin note af 25. februar 1993 til Schulte-Braucks følgende:

»Vi har pålagt [sagsøgeren] en forpligtelse til at rådføre sig med og tilknytte Ecotrans til projektet.«

- 74 Det fremgår endvidere af sagens akter, at sagsøgeren skulle holde Kommissionen underrettet om forløbet af forhandlingerne med Studienkreis. Således hedder det i referatet af mødet den 19. februar 1993:

»Repræsentanter [for sagsøgeren], de tre samarbejdspartnere og Ecotrans [Studienkreis] mødes lørdag den 13. marts i Rom med henblik på at blive enige [...] om en plan for gennemførelsen, der omfatter de fem organisationer. [Sagsøgeren] meddeler Kommissionen resultatet af dette møde mandag den 15. marts.«

- 75 Det fremgår heraf, at Kommissionen allerede i sommeren 1992 og i hvert fald indtil den 15. marts 1993 udøvede pression over for sagsøgeren med henblik på, at Studienkreis blev inddraget i Ecodata-projektet.
- 76 Der må endvidere tages stilling til, om Kommissionen i sine bemærkninger af 10. februar 2000 vedrørende dommen af 5. oktober 1999 i sagen IPK mod Kommissionen (nævnt ovenfor i præmis 23) som krævet af Domstolen har godtgjort, at sagsøgeren trods indblandingen med henblik på at tilknytte Studienkreis til Ecodata-projektet »fortsat havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde« (dommens præmis 16).
- 77 Det må i den forbindelse fastslås, at Kommissionen i sine bemærkninger af 1. februar 2000 har forklaret følgende: »Når Kommissionen foreslog, at [Studienkreis] skulle deltage i projektet, var det med henblik på at redde et projekt, der helt klart var gået i stå, ved at tilknytte en partner, der ubestrideligt var kompetent og erfaren. I februar 1993, dvs. ti måneder efter forelæggelsen af [forslaget] (af 22.4.1992) og kun otte måneder inden projektet skulle være afsluttet, havde Kommissionen på baggrund af sagsøgerens åbenbare vanskeligheder ret til at søge efter muligheder for at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde ud fra hensynet til projektet selv (jf. artikel 2 i finansforordningen). Såfremt sagsøgeren som bonus pater familias ville have haft mulighed for, og som sagsøgeren ville være have været forpligtet til, allerede fra starten at iværksætte et effektivt samarbejde med partnerne i projektet og gøre Kommissionen bekendt med Tzoanos' korruptionspraksis, ville han ikke have grebet ind, og det ville ikke have været nødvendigt at foreslå, at [Studienkreis] deltog«. Kommissionen hævder således, at den fra februar 1993 foreslog, at Studienkreis deltog, eftersom Kommissionen på det tidspunkt havde fastslået, at Ecodata-projektet ikke skred frem.
- 78 Såfremt det blev godtgjort, at Kommissionens indgriben med henblik på at tilknytte Studienkreis til gennemførelsen af Ecodata-projektet havde fundet sted

for første gang i februar 1993 med henblik på at redde projektet, som på det tidspunkt endnu ikke var sat i gang, kunne det antages, at den pågældende indblanding ikke havde forhindret sagsøgeren i at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde, men tværtimod havde til formål at åbne mulighed for, at sagsøgeren kunne opfylde sine forpligtelser inden for den fastsatte frist og på de opstillede betingelser.

79 De bemærkninger fra Kommissionens side, der er gengivet i præmis 77, er imidlertid ikke alene i strid med Kommissionens egne bemærkninger i svarskriftet og i duplikken, men også med Tzoanos' skrivelse af 27. juli 1992 til Hamele og med den oprindelige rapport, idet de viser, at Kommissionens indgriben over for sagsøgeren med henblik på at tilknytte Studienkreis til Ecodata-projektet begyndte allerede i sommeren 1992. Endvidere fremgår det af den oprindelige rapport, af referatet af mødet den 19. februar 1993, af Jordan's note af 25. februar 1993 til Schulte-Braucks og af Tzoanos' noter af 17. februar 1993 og 12. marts 1993 til von Moltke, at Kommissionen opretholdt denne pression indtil midten af marts 1993 (jf. ovenfor i præmis 69-75).

80 Endvidere bemærkes, at Kommissionen har hævdet, at når projektet ikke er blevet gennemført som forventet, skyldes det ikke Kommissionens indblanding, men sagsøgerens manglende formåen. Kommissionen har i den forbindelse nærmere anført, at fordelingen af opgaverne og midlerne mellem sagsøgeren og dennes partnere burde have været aftalt, inden sagsøgeren indgav sit forslag den 22. april 1992.

81 Retten finder, at sagsøgeren og dennes partnere ikke med rimelighed kan kritiseres for, at de ikke havde indgået en aftale, der omfattede alle enkeltheder vedrørende fordelingen af opgaver og midler, på et tidspunkt, hvor de endnu ikke vidste, om deres projekt ville blive udvalgt, og hvilken støtte der i givet fald ville blive ydet dem. Endvidere bemærkes, at selv om sagsøgeren og dennes partnere havde indgået en sådan aftale inden indgivelsen af forslaget, ville Kommissionens indblanding med henblik på at inddrage Studienkreis i projektet nødvendigvis have ført til, at der blev rejst tvivl med hensyn til aftalen, eftersom den ikke kunne have omfattet en sådan deltagelse fra Studienkreis' side.

- 82 I øvrigt bemærkes, at den omstændighed, at det først den 29. marts 1993 lykkedes for sagsøgeren og dennes partnere at indgå en aftale om fordelingen af opgaver og midler i forbindelse med Ecodata-projektet, må sammenholdes med den pression, som Kommissionen udøvede over for sagsøgeren, i hvert fald indtil den 15. marts 1993 (jf. ovenfor i præmis 75), med henblik på, at Studienkreis blev inddraget i projektet. Kommissionens indblanding, som fra sommeren 1992 havde til formål at inddrage en virksomhed, der ikke var anført i sagsøgerens forslag, i Ecodata-projektet, har nødvendigvis forsinket indgåelsen af en sådan aftale og følgelig også gennemførelsen af projektet.
- 83 Det må tilføjes, at i den periode, der var fastsat med henblik på gennemførelsen af Ecodata-projektet, var Kommissionen selv klar over, at dens indblanding i projektet havde forsinket gennemførelsen. Således forklarer Jordan i sin note af 25. februar 1993 til Schulte-Braucks følgende:

»Projektet er af forskellige grunde blevet væsentligt forsinket. [...] IPK vil til enhver tid hævde, at dette skyldtes, at vi havde pålagt selskabet at rådføre sig med Ecotrans og inddrage dette projekt i Ecodata-projektet, selv om en sådan betingelse hverken var opstillet i det oprindelige forslag eller i støtteaftalen. Det kan ikke helt udelukkes, at dette synspunkt til en vis grad er begrundet, selv om jeg ikke er sikker på, at IPK under nogen omstændigheder ville have arbejdet hurtigere. Resultatet er, at vi har haft en forsinkelse på fem måneder, set i forhold til en samlet periode på ca. fjorten måneder. Under disse omstændigheder mener jeg, at det er meget usandsynligt, at datoen den 31. oktober, der var fastsat for afslutningen af kontrakten, vil kunne overholdes [...]«

- 84 Ifølge Kommissionen befandt Ecodata-projektet sig pr. 31. oktober 1993 i pilotfasen (jf. ovenfor i præmis 61), som ifølge den tidsplan, der var vedlagt sagsøgerens forslag, skulle ligge fra den niende til den tolvte måned af projektet, som forventedes at skulle vare i alt femten måneder (sagsøgerens forslag, s. 17). Henset til, at Kommissionens indblanding har forsinket projektet frem til marts

1993, er der intet, der giver holdepunkter for at antage, at det forhold, at projektet kun delvis var gennemført pr. 31. oktober 1993, også må tilskrives en angivelig manglende formåen fra sagsøgerens side.

- 85 Herefter og i mangel af andre argumenter fra Kommissionens side må det fastslås, at Kommissionen ikke har bevist, at sagsøgeren på trods af Kommissionens indblanding, bl.a. med henblik på at inddrage Studienkreis i Ecodata-projektet, »fortsat havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde«.
- 86 Henset til, at Kommissionen allerede fra sommeren 1992 og i det mindste indtil den 15. marts 1993 over for sagsøgeren insisterede på, at Studienkreis blev inddraget i Ecodata-projektet — selv om det ikke i sagsøgerens forslag eller beslutningen om ydelse af støtten er fastsat, at Studienkreis skal deltage i projektet — hvilket nødvendigvis har måttet forsinke projektets gennemførelse, og til, at Kommissionen ikke har bevist, at sagsøgeren trods denne indblanding havde været i stand til at gennemføre projektet på tilfredsstillende måde, må det fastslås, at Kommissionen har tilsidesat princippet om redelig handlemåde ved at afslå at udbetale anden tranche af støtten med henvisning til, at projektet ikke var afsluttet pr. 31. oktober 1993.
- 87 Det følger heraf, at dette anbringende må tiltrædes, hvorved det er ufornuddent at tage stilling til, om Kommissionens øvrige handlinger, dvs. den forsinkede udbetaling af første tranche af støtten og det af Tzoanos organiserede møde den 24. november 1992, også har kunnet forsinke gennemførelsen af Ecodata-projektet.
- 88 Da Kommissionen for så vidt angår denne sidste form for indblanding forsøger at fremhæve, at der er tale om en ulovlig, hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-

Pliroforiki og sagsøgeren (jf. ovenfor i præmis 66), må der også tages stilling til anvendelsen af princippet »fraus omnia corrumpit«, som ifølge Kommissionen må begrunde, at Kommissionen frifindes.

- ⁸⁹ Kommissionen har i sine bemærkninger af 10. februar 2000 nærmere forklaret, at beslutningen af 4. august 1992 om at yde en støtte på 530 000 ECU til Ecodata-projektet har været resultatet af en ulovlig, hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-Pliroforiki og sagsøgeren. Til støtte for sin argumentation har Kommissionen henvist til forhørsprotokollen vedrørende de undersøgelser, der i Belgien var foretaget over for Tzoanos. Kommissionen har understreget, at Freitag, der er direktør for og ejer af det sagsøgende selskab, har oplyst, at Tzoanos havde anmodet om at blive kommanditist i et af hans selskaber, ETIC, idet han lod ham forstå, at sagsøgeren i så fald lettere ville opnå kontrakter fra Kommissionen i fremtiden. Tzoanos havde i øvrigt antydnet over for Freitag, at et projekt, som Freitag havde omtalt på en af GD XXIII afholdt konference i Lissabon i maj 1992, »kunne gå igennem«, såfremt Tzoanos fik udbetalt en provision på 30 000 ECU. Til støtte herfor har Kommissionen også nævnt, at med virkning fra juni 1993 har Lex Group repræsenteret ETIC i Grækenland (ETIC's brochure nr. 1/92). Ifølge Kommissionen stiftede Tzoanos Lex Group, og ansvaret for dette selskabs kundekontakt blev overdraget hans daværende forlovede og senere hustru, Sapountzaki. 01-Pliroforiki efterfulgte Lex Group som repræsentant for ETIC i Grækenland. Kommissionen har endvidere påberåbt sig en erklæring fra Franck, der var ansat i ETIC, hvoraf det klart fremgår, at der var tale om en hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-Pliroforiki og sagsøgeren. Kommissionen har tilføjet, at det er betegnende, at Innovence, der var den eneste af sagsøgerens partnere i projektet, som hverken havde forbindelse med Tzoanos eller med Freitag, ikke var inviteret til mødet den 24. november 1992 (jf. ovenfor i præmis 10), der blev holdt i ETIC's lokaler. Kommissionen har endvidere påpeget, at Tzoanos havde Freitag's private telefonnummer. Under den telefonsamtale, som von Moltke havde med Freitag den 10. marts 1993, dækkede Freitag over Tzoanos, og han er således blevet medvirkende. I retsmødet henviste Kommissionen endvidere til dom af 22. september 2000, afsagt af Tribunal de

grande instance de Paris (Tolvte Afdeling), hvorved Tzoanos blev idømt fire års fængsel for korrupsion.

- 90 Det må fastslås, at det hverken i den anfægtede beslutning eller i skrivelsen af 30. november 1993, som den anfægtede beslutning henviser til, er nævnt, at der var en hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-Pliroforiki og sagsøgeren, som skulle have været til hinder for, at anden tranche af støtten blev udbetalt til sagsøgeren. Den anfægtede beslutning og skrivelsen af 30. november 1993 indeholder endvidere ikke nogen angivelse af, at Kommissionen var af den opfattelse, at støtten var blevet ydet sagsøgeren på en måde, der ikke var forskriftsmæssig. Kommissionens forklaring om, at der angiveligt skulle være en ulovlig, hemmelig forståelse mellem de berørte parter, kan ikke betragtes som en yderligere belysning under sagen af en begrundelse, der var anført i den anfægtede beslutning (jf. i samme retning Domstolens dom af 26.11.1981, sag 195/80, Michel mod Parlamentet, Sml. s. 2861, præmis 22, og Rettens dom af 12.12.1996, sag T-16/91 RV, Rendo m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1827, præmis 45, og af 25.5.2000, sag T-77/95 RV, Ufex m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2167, præmis 54).
- 91 Henset til, at Retten i medfør af EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF) kun skal prøve lovligheden af den anfægtede beslutning på grundlag af den begrundelse, der er indeholdt i den nævnte retsakt, kan Kommissionens argumenter vedrørende princippet »fraus omnia corrumpit« ikke tiltrædes.
- 92 Det må tilføjes, at såfremt Kommissionen efter at have vedtaget den anfægtede beslutning havde fundet, at de indicier, der er nævnt ovenfor i præmis 89, var tilstrækkelige til, at det måtte fastslås, at der var tale om en ulovlig, hemmelig forståelse mellem Tzoanos, 01-Pliroforiki og sagsøgeren, som havde medført, at proceduren vedrørende tildelingen af støtten til Ecodata-projektet var behæftet med en mangel, kunne Kommissionen i stedet for under den foreliggende sag at fremføre en begrundelse, der ikke var omtalt i beslutningen, have trukket beslutningen tilbage og udstede en ny beslutning, hvorved den ikke alene afviste at betale anden tranche af støtten, men også krævede den allerede udbetalte tranche tilbagebetalt.

- 93 Den anfægtede beslutning må herefter annulleres, hvorved det er uforholdende at tage stilling til det andet anbringende, sagsøgeren har fremført.
- 94 I medfør af EF-traktatens artikel 176 (nu artikel 233 EF) påhviler det Kommissionen at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger. Kommissionen skal herved tage hensyn til samtlige præmisser i nærværende dom.

Sagens omkostninger

- 95 Domstolen har ophævet dommen af 15. oktober 1997 i sagen IPK mod Kommissionen (nævnt ovenfor i præmis 20), for så vidt som sagsøgerens påstand om annullation af den anfægtede beslutning ikke var taget til følge, og sagsøgeren var blevet pålagt at betale sagens omkostninger.
- 96 I dom af 5. oktober 1999 i sagen IPK mod Kommissionen (nævnt ovenfor i præmis 23) udsatte Domstolen afgørelsen om sagens omkostninger. Med nærværende dom tilkommer det derfor Retten at træffe afgørelse om sagsomkostningerne i de forskellige sager.
- 97 I medfør af artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Kommissionen har tabt den foreliggende sag og bør derfor i overensstemmelse med sagsøgerens påstand betale samtlige omkostninger i sagerne for Retten og for Domstolen.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Tredje Afdeling)

- 1) Kommissionens beslutning af 3. august 1994 om ikke at udbetale restbeløbet af en finansiel støtte, som sagsøgeren var blevet tildelt i forbindelse med et projekt vedrørende oprettelse af en databank om miljøvenlig turisme i Europa, annulleres.

- 2) Kommissionen bærer sine egne omkostninger og betaler alle de omkostninger, sagsøgeren har afholdt i sagerne for Retten og for Domstolen.

Azizi

Lenaerts

Jaeger

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 6. marts 2001.

H. Jung

Justitssekretær

J. Azizi

Afdelingsformand